

OROSZ ANNA

KI ENGED A VÉGÉN? ESZKALÁLÓDÓ ALKOTMÁNYOS VÁLSÁG BOSZNIA-HERCEGOVINÁBAN

WHO GIVES IN IN THE END?
ESCALATING CONSTITUTIONAL CRISIS IN BOSNIA
AND HERZEGOVINA

Összefoglalás: Rég nem látott módon feszült egymásnak a bosznia-hercegovinai nemzetközi főképviseelő, valamint Milorad Dodik az ország szerb entitásának elnöke. Az újabb feszültséget az állami szintű alkotmánybíróság belső működési szabályzatának módosítása idézte elő, amelynek köszönhetően megszűnt az a lehetőség a szerbek számára, hogy befolyásolják vagy éppen blokkolják annak döntéshozatalát. Az ezt követő döntések sorozata a Republika Srpska és a nemzetközi főképviseelő részéről egyelőre arra utalnak, hogy egyik fél sem kívánja beadni a derekát, és a végsőkéig hajlandó elmenni a konfrontációban. Noha annak továbbra is minimális az esélye, hogy kiterjedt erőszakba torkoljon a helyzet Bosznia-Hercegovinában, az állam reformja szempontjából egy olyan fázishoz érkeztünk, amelyben eldőlhet, hogy – legalább is átmenetileg – kívülről vagy belülről fogják-e irányítani a daytoni struktúra reformját.

Kulcsszavak: Bosznia-Hercegovina, válság, OHR, bonni jogosítványok

Abstract: Long time have not seen tension occurred between the High Representative in Bosnia and Herzegovina and Milorad Dodik, the president of the Serbian entity of the country. The new tension emerged as the regulation of the state level Constitutional Court has been amended in such a way that the Serbs have no longer opportunity to influence or block its decision-making procedures. The sequence of decisions and steps by the Republika Srpska and the High Representative implies that neither side wishes to give in and continue the confrontation as long as they can. Although there is only a limited possibility that the situation will turn into extensive violence in Bosnia and Herzegovina, a phase of developments in the state reform has been reached in which it is to be seen whether – at least temporarily – the reform process of the Dayton structure will be led internally or externally.

Keywords: Bosnia and Herzegovina, crisis, OHR, Bonn powers

Nem tűri tovább a szembeszegülést a nemzetközi főképviseelő

Újabb – a megszokottnál komolyabbnak tűnő – válság bontakozott ki Bosznia-Hercegovinában, miután egymásnak feszült a bosznia-hercegovinai nemzetközi főképviseelő, Christian Schmidt és a boszniai Szerb Köztársaság (*Republika Srpska*, RS) elnöke, Milorad Dodik a Bosznia-Hercegovina Alkotmánybírósága (*Ustavni sud Bosne i Hercegovine*, USBH) által hozott döntések alkalmazása kapcsán. A konfliktus ezúttal az USBH belső működési szabályzatának módosításával indult, amelynek következtében

az állami alkotmánybíróság akkor is határozatképes marad, ha valamelyik államalkotó nemzet nincs képviselve a döntéshozatal során. Ezzel a szerbek elvesztették annak lehetőségét, hogy bojkottálják az alkotmánybíróság döntéshozatalát. A módosításra reagálva a boszniai szerb elnök olyan törvényjavaslatot terjesztett az RS Nemzetgyűlése (*Narodna skupština Republike Srpske*, NSRS) elé, amely megtiltja az USBH döntéseinek automatikus kihirdetését és alkalmazását az RS területén. A két törvényjavaslatot az NSRS kétharmados többséggel elfogadta.

Schmidt válaszként a bonni jogosítványaihoz nyúlt, és [megtiltotta a két törvény hatályba léptetését](#), illetve oly módon módosította Bosznia-Hercegovina büntetőtörvénykönyvét, hogy börtönbüntetéssel lehessen sújtani azokat, akik megakadályozzák az USBH döntéseinek végrehajtását, illetve arra utasítást adnak. Hasonló módosításokat eszközölt a nemzetközi főképvisező döntéseinek nem alkalmazása kapcsán is.

Ahogy arra [már számos alkalommal volt precedens](#), Dodik ismét az RS jövőjére vonatkozó referendum megtartásával kezdett el fenyegetőzni arra az esetre, ha újabb támadások érnék az RS-t. Korábban sikerült átmeneti megoldásokat találni a hasonló válságokra, ezúttal azonban a nemzetközi főképvisező és nyugati támogatói sokkal messzebb mentek el a konfrontációban, ami mindkét oldalon megnehezíti a konfliktusból való kihátrálást arcvesztés nélkül. Meddig mehet el a nemzetközi közösség, illetve Milorad Dodik a helyzet eskalálásában? Ki milyen támogatásra számíthat Bosznia-Hercegovinán belül és kívül? Jelen elemzés ezeket az aspektusokat vizsgálja.

Utolsó csepp a pohárban? Egy régóta húzódó feszültség legújabb felvonása

A mostani feszült helyzetet Bosznia-Hercegovinában hosszú évek óta tartó eseménysorozat előzte meg, amelynek részletes bemutatására nincs lehetőség, ezért jelen elemzés csak dióhéjban vázolja föl annak legfontosabb elemeit. Az 1990-es évek boszniai háborúját lezáró [daytoni békemegállapodás](#), valamint az annak részeként elfogadott [alkotmány](#) bonyolult állami struktúrát hozott létre, amelyben nem az állami szint rendelkezik a legszélesebb döntéshozói és végrehajtói jogkörökkel, hanem az az alatti entitási és kantonális szintek. A háború lezárulása óta a boszniai szerbek számára a Dayton által megteremtett széleskörű autonómia megőrzésének garanciája a szerb entitás, a Republika Srpska fenntartása, illetve annak jogköreinek megőrzése.

A fragmentált állami struktúra az államalkotó nemzetek (bosnyák, horvát és szerb) számára a törvényhozásban és a végrehajtó hatalomban fenntartott vétőjoggal párosulva az állam nehézkes működéséhez, bizonyos esetekben működésképtelenségéhez vezetett – amely többek között az Európai Unióhoz való csatlakozási folyamatot is megnehezíti.¹ Emiatt a nyugati partnerek a központi állami szervek erősítését szorgalmazzák, ez az elképzelés azonban csak a bosnyák, illetve

¹ Erre jutott a [Velencei Bizottság 2005. márciusi jelentése](#) is, amely azóta is az alkotmányos reform egyik hivatkozási alapja. Az elemzésben nem részletezzük, de szintén gátja az EU-hoz való közeledésnek annak az alkotmányos reformnak az elmaradása, amelyre az Emberi Jogok Európai Bírósága kötelezte Bosznia-Hercegovinát a Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina ügyben 2009-ben hozott döntése alapján.

egyes multietnikus, baloldali pártok érdekeivel van összhangban. Nemzetközi nyomásra 1995 és a 2000-es évek első fele között még történtek előrelépések a központosítás irányába, többek között létrejöhettek az egységes hadsereg és a Legfelsőbb Bíróság, illetve állami szintre helyezték az általános forgalmi adó beszedését is. [2005-ben a pártok részvételével megindult az egyeztetés az alkotmányos reformról](#), amelynek eredményeként 2006 áprilisában az asztalra került egy reformcsomag, de azt végül két szavazat híján nem fogadta el a törvényhozás. A tárgyalások többször is újra-kezdődtek (pl. Prud – 2008; Butmir – 2009; illetve az EU által mediált egyeztetés – 2012–2014), de érdemi előrelépés nem született a döntéshozók közti koncepcionális nézetkülönbségek miatt.

A reformok körüli vita egyik központi eleme az entitásnak mint kormányzati szintnek az eltörlése vagy megtartása, utóbbi esetén pedig viszonyának átalakítása a központi állami szervekkel. Mivel a daytoni békemegállapodás és az annak negyedik mellékleteként elfogadott alkotmány nem rendelkezik a hosszabb távú reformok irányáról, ezért az utóbbiak a bosznia-hercegovinai politikai szereplők közti megállapodás részeként alakíthatók ki. Ráadásul a békemegállapodás által létrehozott jogi keretek nagyon hiányosak, és számos, akár egymásnak ellentmondó jogértelmezésnek is teret adnak. Ezért a szerb fél – tartva attól, hogy a központi intézmények erősítését aztán az RS felszámolására használnák fel – kitartóan védelmezi a jelenlegi daytoni struktúrát. Ugyanis egyes bosnyák és multietnikus/szociáldemokrata pártok nyíltan a RS felszámolását követelik, mivel azt a háború során elkövetett népirtás eredményének tekintik, amelyet a békemegállapodás konzervált. Ráadásul a szerbek által el nem ismert [2013. évi census eredménye szerint](#) a bosnyák népesség aránya meghaladja az 50 százalékot, ami tovább növelte a szerb döntéshozók aggodalmát, hogy elnyomhatják a szerbek érdekeit.

Milorad Dodik a központosító törekvésekkel szemben rendszeresen azzal lépett fel, hogy [belengette a szerb entitás jövőjének kérdéséről szóló referendum kiírását, vagy a Szerbiával való egyesülést](#). A fenyegetések rendszerint retorikai szinten maradtak annak köszönhetően, hogy nem áll mögötte nemzetközi támogatás, másrészt eddig sikerült mindig valamilyen pénzügyi vagy politikai ösztönzőt (pl. [RS gazdasági fenntarthatóságát biztosító nemzetközi hitelek, támogatások formájában](#)) találni, amelyért cserébe hajlandó volt a szerb politikus elállni ezen szándékától. Ráadásul a daytoni megállapodás szerint az RS-nek is garántálnia kell Bosznia-Hercegovinának a területi integritását, nem létesíthet belső határellenőrzést sem, ami kizárja az egyoldalú elszakadás lehetőségét. Ez utóbbi lépés esetén nem lenne kizárható egy erőszakos konfliktus kitörése sem, ami nem érdeke a szerb döntéshozónak. Azt is érdemes hozzátenni, hogy egy függetlenné váló RS aligha tudna gazdaságilag önfenntartóvá válni. A szerb entitás már most komoly [eladósodással küzd](#), és egy egyoldalú elszakadás esetén valószínűleg komoly nemzetközi elszigetelődéssel számolhatna. Ezzel párhuzamosan azonban Dodik politikája és retorikája egyre radikálisabbá vált², különösen a [srebrenicai népirtás kapcsán](#). Noha még [politikai karrierje elején elismerte](#), hogy Srebrenicában genocídium történt, mára nyilatkozataiban azt teljes mértékben tagadja. Az erősödő etnonacionalista retorikára reagálva mandátuma legvégén az akkor nemzetközi főképviselő, Valentin Inzko egyoldalúan kriminalizálta a genocídium tagadását és a háborús bűnösök dicsőítését. Válaszként az RS elkezdte kivonni

2 Példaként említhető még az USBH által betiltott január 9-i Srpska napjának ünneplése, a Szarajevó környékén a fegyveres erőknek tartott hadgyakorlatok, valamint a közintézmények és közterületek elnevezése elítélt háborús bűnösökről.

képviselőit az állami szintű intézményekből 2021 második felében, beleértve az állami szintű alkotmánybíróságot is, illetve bojkottálni azok működését. Egyúttal [Dodik úgy nyilatkozott](#), hogy ez volt az utolsó lökés az RS számára a kiváláshoz.

Az állami szervek erősítése kapcsán kialakult vitáknak egy másik központi szereplője az állami szintű Alkotmánybíróság. Dayton az USBH kapcsán úgy rendelkezik, hogy az jogosult végső soron döntést hozni a törvények alkotmányosságáról folytatott vitákban, illetve annak döntései nem megfellebbezhetők és kötelező érvényűek, vagyis az USBH felette áll az entitások szintjén működő alkotmánybíróságoknak. Az USBH-ban – az állami szintű intézmények többségéhez hasonlóan – valamennyi államalkotó nemzet képviselteti magát 2-2 bíróval, akiket az entitások parlamentjei delegálnak. A maradék három bírót azonban az Emberi Jogok Európai Bíróságának elnöke nevezi ki a bosznia-hercegovinai Államelnökséggel való előzetes egyeztetés után. Noha a testület jellemzően egyszerű többséggel hozza meg döntéseit, az [USBH működési szabályzatának 39. cikke alapján](#) az alkotmányossági viták esetében nem volt határozatképes, amennyiben nem volt jelen legalább egy bíró valamennyi államalkotó nemzet részéről.

Az USBH-nak az RS-ben rendkívül negatív a megítélése, mivel úgy vélik, hogy abban nem védik érdemben a szerbek/szerb entitás érdekeit, miközben annak döntései kötelezőek az RS-re nézve is. A 2023. júniusi események közvetlen előzménye volt például az [USBH állami ingatlanokra vonatkozó döntése](#), ami megerősítette azt a törvényt, amely alapján az RS területén található állami ingatlantulajdon felett is Bosznia-Hercegovina rendelkezik és nem a szerb entitás. Milorad Dodik e határozat alkalmazásának tilalmát is elrendelte, amire a nemzetközi főképvisező szintén a bonni jogosítványainak alkalmazásával reagált. 2022 szeptemberben hasonló döntés született az állami tulajdonban lévő termőföldek kapcsán is. A döntés eredményeként fokozatosan csökken azon állami vagyon köre, amely felett kifejezetten az RS rendelkezik. Ez szintén egy olyan kérdéskör, amelyet nem rendezett megfelelőképpen a daytoni megállapodás és az alkotmány. [Az RS Nemzetgyűlése ezután 2023 áprilisában utasította lemondásra az USBH utolsó, RS által delegált bíróját, Zlatko Kneževićet](#), amivel a cél az USBH munkájának ellehetetlenítése volt. A szerb bíró végül 2023. június 14-én kérte korai nyugdíjazását. Erre reagálva tartották meg az USBH rendkívüli ülését [2023. június 19-én, ahol a testület eltörölte a korábban említett 39. cikket](#), így határozatképes maradt a testület.

Az USBH-ról szóló vita, illetve a szervezet működésének „reformja” jól példázza az állam átfogó reformjával kapcsolatos általános problémákat. A háborút követően kidolgozott, az államalkotó nemzetek számára erőteljes döntéshozatali kontrollt biztosító egyensúlyi rendszereket – amilyen a fentebb említett 39. cikk is volt –, nem minden esetben garantálja explicit módon az alkotmány vagy a daytoni békemegállapodás. Így jogi értelemben nem kizárt azok eltörlésének lehetősége sem, hogy ezáltal javítani lehessen az intézmények működőképességét és hatékonyságát. Azonban – ahogy ezt a példa is mutatja – ez mellőzi az államalkotó nemzetek közti politikai konszenzust. Az USBH példája emellett rávilágít a közvetlen nemzetközi jelenlét és befolyás legitimációs problémáira is, hiszen az RS számára is kötelező erejű – jelen esetben negatív – döntéseket hozó Alkotmánybíróság működési szabályzatát csak a nemzetközi bírók támogatásával módosíthatták, akiknek legitimitása és elszámoltathatósága a bosznia-hercegovinai társadalom irányában csekély. A Republika Srpska Nemzetgyűlése ezért döntött úgy, hogy megtiltja az USBH döntéseinek automatikus kihirdetését és végrehajtását. A szerb nyilatkozatok alapján ezt a bojkottot addig kívánják folytatni, ameddig nem távoznak a nemzetközi bírók az USBH-ból.

A Nyugat is bekeményít

Az RSNS lépésére reagálva a nemzetközi főképviselő, [Christian Schmidt július 1-jén – bonni jogosítványaival élve – úgy döntött](#), hogy azonnali hatállyal és kötelező erővel megtiltja azon törvények hatályba léptetését, amelyek megtiltanák az USBH döntéseinek az RS közlönyében történő kihirdetését, valamint azok RS területén való alkalmazását és végrehajtását. Emellett Schmidt módosításokat eszközölt Bosznia-Hercegovina büntető törvénykönyvében is, amelyek alapján hat hónaptól öt évig terjedő börtönbüntetéssel sújtható az a hivatalos személy, aki megtagadja az állami szintű alkotmánybíróság döntéseinek a végrehajtását, vagy arra utasítást ad. Ugyanilyen módosításokat eszközölt a főképviselő döntéseinek a megtagadása kapcsán is. A főképviselő kemény fellépését a daytoni békemegállapodás végrehajtását felügyelő Békevégrehajtási Tanács vezető államai – az USA, az Egyesült Királyság, Németország, Franciaország és Olaszország – is támogatták. [Az Amerikai Egyesült Államok](#) hangsúlyozta, hogy Dayton megsértése nem marad következmény nélkül. Az [EU képviselte](#) szintén elítélte az RS által hozott törvényeket, és sajnálatát fejezte ki, hogy a főképviselőnek közbe kellett avatkoznia. Az EU arra szólította fel az RS döntéshozóit és intézményeit, hogy hagyjanak fel az egyoldalú lépésekkel, és törekedjenek a közös megoldások konstruktív kialakítására.

[A nemzetközi szereplők döntéseire és nyilatkozataira reagálva az RS elnöke](#) megismételte azon álláspontját, miszerint Schmidt nem rendelkezik legitim mandátummal, tekintve, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa nem erősítette meg a megválasztását. Erre valóban nem került sor, mert sem Moszkva, sem Peking nem akarta volna támogatni a kinevezést, ezért nem is került az ENSZ BT elé az ügy. Ez azonban nincs is kötelezően előírva, így jogi értelemben érvényes a német politikai megválasztása, de értelemszerűen nem rendelkezik olyan nemzetközi politikai felhatalmazással, mint elődei. Dodik egy héttel később be is tartotta ígéretét, és aláírta a két vitatott törvényt. Schmidt döntését követő [nyilatkozatában](#) azt is elmondta, hogy a főképviselő lépése szerinte az USA és az Egyesült Királyság elszigetelő politikájának a része. Arra is utalt, hogy a „másikat” is el akarják mozdítani a hatalomból, ami alatt valószínűleg Aleksandar Vučić szerb államfőt értette. Szerinte ez egy, az RS és a személye ellen elkövetett koordinált támadás, és hogy be akarják őt börtönözni. Kilátásba helyezte azt is, hogy ha a központi intézmények végre akarnák hajtani a főképviselő döntését, akkor az RSNS betiltja a szerb entitás területén az állami rendőrség (a SIPA), az állami bíróság és ügyészség működését is. Azt is hozzátette, hogy ha a helyzet tovább fokozódik, akkor év végén népszavazást tarthatnak az RS jövőjéről és státuszáról. Végül pedig tekintettel arra, hogy az EU is támogatta Schmidtet, illetve a 14 kiemelt célkitűzésből csak néhány és nem az összes egyidejű megvalósításhoz járult hozzá, felfüggesztik az azokkal kapcsolatos munkát. A főképviselő döntésére reagáló sajtótájékoztató előtt még [arról beszélt Dodik](#), hogy hajlandó a végsőig elmenni, illetve arról is, hogy az RS vagy megtartja az állami vagyont/ingatlanokat, vagy ő nem lesz többé az RS elnöke.

A szerb vezető nyilatkozataira reagálva az [USA Nyugat-Balkánért felelős különleges megbízottja, Gabriel Escobar](#) Vlagyimir Putyin orosz elnök legfőbb nyugat-balkáni követőjének nevezte Dodikot, aki lépéseivel a kilencvenes évek háborúja előestéjének egyes elemeit idézi fel. Jelezte, hogy az USA számára a vörös vonal a referendum megtartása, addig a szerb elnök eltávolítását sem támogatják. Amennyiben ezt mégis meglépi a szerb politikus, Escobar az USA határozott fellépé-

sét helyezte kilátásba, illetve a főképviseelő bonni jogosítványainak újabb alkalmazását. Mindeközben Oroszország ENSZ-hez delegált Állandó Képviselőének szóvivője, [Fjodor Strizovski](#) arra figyelmeztetett, hogy a szerb vagy bármely boszniai államalkotó nemzet megkerülése a döntéshozatalban veszélyes és potenciális konfliktusforrás. Moszkva az ENSZ Biztonsági Tanácsában is napirendre vetette a témát.

A bosznia-hercegovinai politikai szereplők és Szerbia álláspontja

Nem meglepő módon a [bosnyák és szociáldemokrata pártok](#) nyilatkozataikban támogatták a főképviseelő lépését. A [HDZ BiH elnöke, Dragan Čović](#) „elfogadhatatlannak és helytelennek” nevezte az RS döntéseit, és az uniós reformokhoz való visszatérésre szólított fel. Ugyanakkor érdemes hozzátenni, hogy az RS Népek Tanácsában a horvát képviselők nem léptek fel az RS Nemzetgyűlés által elfogadott törvényekkel szemben, ami jól tükrözi a boszniai horvát politikusok felemás – valójában elutasító – viszonyát a központosító törekvésekkel szemben.

Az RS Nemzetgyűlése június 27-én döntött a két törvényről. A javaslatokat 65 jelen lévő képviselőből 56 támogatta. A 83 fős RSNS így kétharmados többséggel fogadta el a törvényeket. Azon szerb képviselők, akik nem akarták nyíltan elutasítani a javaslatot, inkább nem vettek részt az ülésen. A javaslatokat az SNSD által vezetett kormánykoalíció (összesen hét párt), valamint a Szerb Demokrata Párt (*Srpska Demokratska Stranka*, SDS) képviselőinek soraiból támogatták. A [szerb entitás Népek Tanácsának bosnyák tagjai](#) ugyan alkotmányossági aggályaiknak adtak hangot, az nem akadályozhatta meg a törvények kihirdetését. Dodik nyilatkozataiban rendszeresen hangsúlyozza a békés szándékot, ugyanakkor jelezte, hogy készen áll, hogy továbbra is szembemenjen a központosító törekvésekkel. Noha az állami szint erősítését nem támogatják a szerb politikai pártok, ahogy azt már korábbi nemzetgyűlésen belüli viták kapcsán is tapasztalni lehetett, a konfrontáció eszkalálásában nem áll valamennyi szerb képviselő a boszniai szerb elnök mögött.

Szerbia államfője, [Aleksandar Vučić is a békés és törvényes megoldásokra szólította fel eddig Milorad Dodikot](#). Szerbia helyzetét bonyolítja a Koszovóval ismét kiéleződött konfliktus. Az észak-koszovói szerbek védelmére felszólító üzenetek összekapcsolódtak a boszniai szerbek központosítást elutasító, a boszniai szerbek védelmét hirdető politikai diskurzussal, utalva arra, hogy [a szerbek jogaiért mindkét esetben egységesen küzdeni kell](#). A [szerb államfő úgy fogalmazott, hogy aggódva figyeli az események alakulását Bosznia-Hercegovinában](#), ahol szerinte a nemzetközi szereplők „nagyon bekeményítettek”. Miközben a szerb kormányzati médiában gyakran nyugati beavatkozási törekvéseket emlegetnek Szerbiában, a szerb államfő helyzete mégsem feleltethető meg egy az egyben Dodikénak. Amennyiben nem születik megnyugtató megoldás Dodik és a Nyugat képviselői között, a szerb államfő rendkívül kényes politikai helyzetbe kerülhet. Miközben nem érdekelt abban, hogy a Dodik által gerjesztett feszültségből fakadó nyugati nyomást a nyakába vegye, a boszniai szerb politikust – a nemzetvédő retorikának megfelelő – védelmeznie kell.

Ki enged a végén?

A mostani feszültség Milorad Dodik és a Nyugat között sok tekintetben hasonlít a korábbiakhoz: a referendum kiírása a vörös vonal a nemzetközi közösség számára, amelyet a boszniai szerb entitás elnöke a szokásos módján belenget. Ugyanakkor az előzőekhez képest a Nyugat támogatását élvező nemzetközi főképviselő sokkal tovább ment a szerb döntéshozók szankcionálásának hazai jogi kereteinek a megteremtésében. De vajon alkalmazni fogják-e a büntető törvénykönyvben tett módosításokat? [Az állami szintű ügyészség vádat emelt a boszniai szerb vezetővel szemben](#). Valószínűleg az RS-ben emiatt folytatódni fog az állami szervekkel szembeni döntések sora. A fő kérdés a bírósági eljárás eredményének végrehajtása lesz. Ha nem kerül rá sor, akkor az a főképviselő számára jelent arcvesztést, míg a végrehajtás a boszniai rendőrségen belüli feszültséget élezheti ki, és akár kisebb mértékű, de nyílt erőszakos konfrontációhoz is vezethet.

Ezért valószínűleg a Nyugat – különösen az [EU](#) – további tárgyalásokat fog folytatni annak érdekében, hogy mielőbb békés módon lezárható legyen a konfliktus. A felek mozgástere meglehetősen kicsi, és a nemzetközi környezetet még feszültebbé teszi az Ukrajnában zajló háború, ami miatt a Nyugat igyekszik nyomást gyakorolni a nyugat-balkáni államokra és döntéshozóikra, hogy zárják le a vitás kérdéseket, és igazodjanak a Moszkvát elítélő nyugati politikai irányvonalhoz. Részben ennek is tudható be a mostani eseménysorozat turbulenciája. Milorad Dodikkal és oroszbarát politikájával szemben egyre inkább fogy a türelem, ahogy az Szerbia esetében is tapasztalható. Emiatt láthatóan kisebb most a nyugati hajlandóság arra is, hogy engedményeket tegyenek az amúgy rendkívül rossz gazdasági helyzetben lévő szerb entitás elnöke irányában.

Dodik lépéseit egyelőre támogatja az RS Nemzetgyűlésének döntő része, de kérdéses, hogy ez a támogatás fennmarad-e akkor is, ha felmerül az erőszakos konfrontáció veszélye, ami a boszniai szerbek többsége számára is vörös vonal lehet. Ha elfogy a belső támogatás, akkor Dodik számára nem marad más, mint a visszavonulás, a pozíciójáról való lemondás. Amennyiben azonban a szerb döntéshozók odaállnak az RS elnöke mellé, aki a lehetőségekhez képest a végsőig kitart, akkor nem zárható ki a Nyugat újabb közvetlen beavatkozása a bonni jogosítványok alkalmazásával. Dodik nemzetközi főképviselő általi leváltása azonban komoly következményekkel járhat. Egyrészt tovább radikalizálhatja a szerb közvéleményt, és alááshatja annak a lehetőségét, hogy egy mérsékeltebb szerb politikai szereplő alakíthasson stabil kormányt. Másrészt egy ilyen lépés még tovább növelheti a bizalmi szakadékot az államalkotó nemzetek politikai képviselői között, amely Bosznia-Hercegovina alkotmányos reformjának lehet további gátja a jövőben.

A mostani feszültség ugyanis nem csak Milorad Dodikról, hanem Bosznia-Hercegovina hosszú távú stabilitásáról és állami struktúrájának reformjáról, az ország politikai szereplői közti bizalomvesztésről is szól. Kérdés, hogy csak a nemzetközi „kemény kéz” politikája révén valósítható-e meg az állam reformja, amely a nyugati politikai elképzelések mentén próbál eredményeket kieroszakolni – gyakran a megfelelő jogi alapot nélkülözve –, vagy létezhet egy olyan, helyi szereplők által kialakított közös minimum, amely révén a közös célok – mint például az EU-s csatlakozáshoz szükséges reformok – kivitelezhetőek, még ha a megoldások el is térnek a nyugati döntéshozók eredeti elképzeléseitől. Noha a daytoni békemegállapodás óta eltelt időszak tapasztalatai miatt érthető a Nyugat kétsége a helyi szereplők elkötelezettségét illetően, legalább ennyire

megkérdőjelezhető egy nemzetközileg kieroszakolt államreform fenntarthatósága belső politikai támogatottság nélkül. A Biden-adminisztráció valószínűleg a következő hónapokban folytatni fogja az erőteljes nyomásgyakorlást, ahogy azt a [legfőbb boszniai szerb politikusok szankcionálása](#) is jelzi, és támogatni fogja, hogy akár közvetlen beavatkozásokkal érjenek el újabb, látványos eredményeket. Ez a politika azonban akár véget is érhet a 2024. évi amerikai választások után, ami ismét változást hozhat Bosznia-Hercegovina államreformjának folyamatában.

MKI ELEMZÉS

A Magyar Külügyi Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© A Magyar Külügyi Intézet, 2023.

Szerző:

OROSZ ANNA

Lektorálta:

NÉMETH FERENC, VIOLA CINTIA

Nyelvi lektor: T-Kontakt Kft. | Tördelés: Lévárt Tamás

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Magyar Külügyi Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

ISSN 2063-9244

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2023.35>

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.